

ערכה: יעל נדלר

מנחה ארצית לחינוך לשוני-חמ"ד

יחידת הוראה- תפילה לשלום המדינה

עולם השיח: המקורות היהודיים

מטרות: בהלימה להישג 7: קריאת טקסטים מן המקורות היהודיים כחלק בלתי-נפרד מהמורשת התרבותית היהודית ותוך עמידה על ייחודם הלשוני.

הטקסט המרכזי: תפילה לשלום המדינה

טקסטים נלווים: תפילה לחיילי צ"ה, אני אומר תפילה לשלום המדינה/הרב אבינר

הקשרים לימודיים: כיתה ד'- כחלק מת"ל במולדת חברה ואזרחות, לקראת יום העצמאות, נושא התפילה.

דגשים: היחידה יכולה להתאים לכיתות ד'-ו' לשיקול-דעת בית-ספרי.

תוכן היחידה מתוך: קורא בעניין ומבין כהלכה- לכיתה ה', האגף לתכנון ופיתוח ת"ל

לו"ז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות התוכן
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור	

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
היחידה לחינוך לשוני-עברית

לוי"ז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות התוכן
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור	
		- כל תלמיד מחבר תפילה למדינת ישראל (ושאים שיופיעו בה) - בזוגות/קבוצות: התלמידים משתפים בתפילה שחיברו ומגיעים להסכמה על היבטים עליהם יש להתפלל. - הכרות עם "תפילה לשלום המדינה" באמצעות לחן- רצ"ב קישור ללחן בביצוע דוד ואדי אולמן - חלוקת הטקסט- רצ"ב. - השוואה בין הרכיבים שהתלמידים כתבו לבין נוסח התפילה- מה משותף? מה שונה? - מתי אומרים את התפילה? האם עומדים? יושבים? מה המשמעות? ניתן להתייחס לכך שבחול"ל נהוג לומר תפילה לשלום המלכות - רקע קצר על חיבור התפילה- בקישורים הרצ"ב.					פתיחה חוויתית ליצירת קשר רגשי לנושא
	ע"פ הנדרש- תרגול אישי ובדיקה ע"י המורה	קריאה קולית של המורה. על-פי שקול דעת של המורה – תרגול בזוגות של הקריאה.			הישג 7:קריאה שוטפת, מדויקת ומוטעמת של טקסטים מהמקורות היהודיים הנלמדים בכיתה		
	ניתן לתת את הטבלה עם עמודה אחת מלאה לשיקול דעתה של המורה אם לתת מחסן או לא.	- זיהוי מבנה התפילה תוך הבנת הנושאים העיקריים: - פתיח - גוף התפילה : בקשה כללית ובקשות למען: המדינה, המנהיגים, המגינים, בית ישראל - סיום - ניתן לזהות את המבנה ע"י פעילות יחידנית או בזוגות. רצ"ב טבלה המתייחסת למבנה התפילה. ניתן לתת את חלקי הברכה ולתת לתלמידים ליצור את ההכללה/הנושא. רמת קושי נמוכה יותר היא לתת את ההכללות ואת קטעי התפילה ולתת			הישג 5: זיהוי רכיבי מבנה בולטים בטקסט		הכרות עם התפילה לשלום המדינה כביטוי לתפיסה של הציונית הדתית את משמעות מדינת ישראל

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
היחידה לחינוך לשוני-עברית

לו"ז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות התוכן
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור	
		לתלמידים להתאים ביניהם.					
		• התלמידים מסמנים את הפעלים בתפילה. • דיון: מה משמעות ריבוי הפעלים? ריבוי פעלים מצביע על עצמת האמונה בחסדי שמים. וכן על בקשה דחופה וחיונית.	זיהוי פעלים		הישג 7: זיהוי תופעות ייחודיות של הלשון בטקסטים מהמקורות היהודיים הנלמדים בכיתה		
		• הצירוף "מטבע לשון": למשפטים הבנויים בדפוס מילים דומה ואשר מקובל להשתמש בהם בהקשרים שונים, אנו קוראים מטבעות לשון. לדוג: "צור ישראל" - מטבע לשון, מקורה בתנ"ך ומופיעה גם בתפילה. • משמעות הצירוף "מטבע לשון": - כשם שהמטבע עובר לסוחר, כך מטבע הלשון עובר מדור לדור. - כשם שהמטבע מוכרת ומקובלת למשתמשים בה, כך גם מטבע הלשון. - כשם שהמטבע היא ראי למדינה המשתמשת בה, כך מטבע הלשון היא ראי לתרבות ולחברה המשתמשת בה.			הישג 7: שליטה במטבעות לשון, ניבים וביטויים מהמקורות מתוך הטקסטים הנלמדים בכיתה		

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
היחידה לחינוך לשוני-עברית

לוי"ז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות התוכן
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור	
		להבנת הנושא כדאי להתבונן במטבעות שונות ולהסיק מסקנות. שיבוץ- זוהי טכניקה ספרותית המשלבת פסוקים וקטעי פסוקים, צירופי לשון ומליצות מן המקורות (תורה, תורה שבע"פ) בתוך יצירה ספרותית-שיר, סיפור, פיוט, תפילה וכדומה. "אבינו שבשמים"- צירוף לשוני, שבו אנו פונים אל ה', כאבא של עם ישראל. (השוואה בין אב לבין הקב"ה: יראה, אהבה, כבוד). כינוי לאלוקים הקרוב אלינו כאבא, למרות היותו רחוק ונשגב. "צור ישראל וגואלו"- פירוש המילה צור. ביטוי לכך שהקב"ה מגן עלינו ומציל אותנו מצרה/ הקב"ה משמש לנו משענת ובטחון. מטבעות לשון המופיעות ב"תפילה לשלום המדינה" וכן בתפילת "השכיבנו": "ופרוש עליה סוכת שלומך", "ותקנם בעצה טובה מלפניך" ☆ ביטויים ציוריים "באברת חסדך", "סוכת שלומך", "עטרת נצחון". ☆ עוד צירופים ומטבעות לשון- קורא בעניין ומבין כהלכה-לכיתה ה', עמ' 157 • לדיון: מדוע היה חשוב לכותבי התפילה להשתמש במטבעות לשון וברעיונות מתפילות מקובלות ? המטרות לשימוש בפסוקים מן התנ"ך ובמטבעות לשון בתפילה הן: - להעניק רצף של שורשיות והמשכיות. - לשקף תרבות יהודית עתיקה ומתחדשת.					

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
היחידה לחינוך לשוני-עברית

לוי"ז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות התוכן
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור	
		- לשוות לתפילה מבנה וניסוח אופייניים. * מטבע, מטבעות- גם בלשון זכר וגם בלשון נקבה.					
		לבחירה: נושא קיבוץ גלויות: הקטע בנוי משני חלקים: הבקשה וציטוט מן המקרא. לדיון: הנושא של קיבוץ גלויות תופס מקום נכבד בתפילה ע"פ: - מספר השורות הרב שהוקדש לו - הנושא בנוי מבקשה ומציטוט פסוקים מקראיים - מקומו של הנושא במרכז התפילה. * מדוע מנסחי התפילה העניקו מקום נכבד לנושא "קיבוץ גלויות"? - תפקיד המדינה לדאוג גם ליהודי הגולה. - מדינת ישראל היא מדינת יהודי כל העולם (חוק השבות) - קיבוץ גלויות הוא אחד מסימני הגאולה.			הבנת הנושאים, הרעיונות והמסרים העולים מהקריאה בטקסטים, שהם חלק מהמורשת התרבותית היהודית	חשיבות ומשמעות נושא קיבוץ גלויות	

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
היחידה לחינוך לשוני-עברית

לו"ז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות התוכן
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור	
		✧ פעילות: סקר על ארצות המוצא של משפחות התלמידים בכיתה.					
	פעילות יחידנית: דמיינו שפגשתם ילד שבבית-הכנסת שלו לא אומרים תפילה לשלום המדינה-תארו לו את התפילה והנושאים המופיעים בה וכן הסבירו מדוע חשוב לומר אותה.	רעיונות לפעילויות נוספות: ✧ פעילות (כיתה ו'): השוואה של רעיונות דומים בין " תפילה לשלום המדינה" לבין "מגילת העצמאות". הנושאים המשותפים: קיבוץ גלויות, בטחון בה', תפילה לשלום, מוסדות השלטון של המדינה. ✧ "ארץ קודשנו" ו"תבל ארצך"- משמעויות שונות למילה "ארץ" (אדמה, קרקע, תבל, עולם, ארץ ישראל). ✧ דיון על הבקשה "מגיני ארץ קודשנו" לבין הבקשה "יושבי תבל ארצך". אבחנה בין בקשה אישית בקשה לאומית ובקשה כלל עולמית. - מדוע ב" תפילה לשלום המדינה", אנו מבקשים על העולם כולו ? ✧ הגדרת המושג "מדינה", הקשר בין דין ומדינה. ✧ מחברים תפילות עבור מדינת ישראל.					

☆☆☆ תפילה לשלום המדינה ☆☆☆

אָבִינוּ שְׁבַשְׁמִים, צוֹר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ,
 בָּרַךְ אֶת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל רִאשִׁית צְמִיחַת גְּאֻלָּתֵנוּ.
 הַגֵּן עֲלֶיהָ בְּאַבְרֹת חֶסֶדָּךְ וּפְרֹשׁ עָלֶיהָ סֶבֶת שְׁלוֹמְךָ
 וּשְׁלַח אוֹרְךָ וְאַמְתָּךְ לְרִאשִׁיָּהּ, שְׁרִיָּהּ, וְיוֹעֲצֶיהָ וְתַקְנָם בְּעֶצֶה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ.
 חַזַּק אֶת יְדֵי מַגְנֵי אֶרֶץ קְדְשֵׁנוּ וְהַנְחִילֵם אֱלֹהֵינוּ יְשׁוּעָה וְעֲטָרַת נֶצְחוֹן תַּעֲטֹרֵם,
 וְנִתְּתָ שְׁלוֹם בְּאֶרֶץ וְשִׁמְחַת עוֹלָם לְיוֹשְׁבֶיהָ.
 וְאֵת אַחֵינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל פְּקַד נָא בְּכָל אַרְצוֹת פְּזוּרֵיהֶם
 וְתוֹלִיכֵם מֵהָרָה קוֹמְמִיּוֹת לְצִיּוֹן עִירְךָ וְלִירוּשָׁלַיִם מִשְׁכַּן שְׁמֶךָ,
 כְּפִתּוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ,
 "אֵם יְהִי נִדְחָךְ בְּקֶצֶה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ,
 וְהִבִּיאֶךָ יי אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְרָשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וְיִרְשָׁתָהּ, וְהִטִּיבְךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ"ֹ.
 וַיַּחַד לִבְבָנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ,
 וּשְׁלַח לָנוּ בֶן דָּוִד מְשִׁיחַ צְדָקֶיךָ לְפָדוֹת מִחֲבֵי יְשׁוּעָתֶיךָ.
 הוֹפֵעַ בְּהַדָּר גָּאוֹן עֲזָרְךָ עַל כָּל יוֹשְׁבֵי תְּבֵל אֶרֶץְךָ,
 וַיֹּאמֶר כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאֶפֶסוֹ,
 "יי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מְלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה".
 אָמֵן סְלָה.

מבנה התפילה:

- א - פתיח
ב – גוף התפילה : בקשה כללית ובקשות למען: המדינה, המנהיגים, המגינים, בית ישראל
ג - סיום

הטקסט	חלקי המבנה	
אָבִינוּ שְׁבַשְׁמִים, צוּר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ	פתיח פניה לה'	א
	גוף הבקשות	ב
בָּרַךְ אֶת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁית צְמִיחַת גְּאֻלָּתֵנוּ הִגֵּן עָלֶיהָ בְּאַבְרַת חֶסֶדְךָ וּפְרַשׁ עָלֶיהָ סֶכֶת שְׁלוֹמְךָ	בקשה על שלומה של מדינת ישראל	
וּשְׁלַח אֹרֶךְ וְאַמְתָּךְ לְרֵאשִׁיָּהּ, שְׁרִיהּ, וְיִוְעָצֶיהָ וְתִקְנָם בְּעֶצֶה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ	בקשה שהמנהיגות בכנסת ובממשלה ינהגו בחכמה ובתבונה	
חַזַּק אֶת יָדֵי מַגְנֵי אֶרֶץ קְדְשֵׁנוּ וְהַנְחִילֵם אֱלֹהֵינוּ יְשׁוּעָה וְעֹטְרַת נֶצְחוֹן תַּעֲטֹרֵם, וְנִתַּת שְׁלוֹם בְּאֶרֶץ וְשִׁמְחַת עוֹלָם לְיוֹשְׁבֶיהָ	בקשה לבטחון צבאי ולשלום	
וְאֵת אַחֵינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל פְּקַד נָא בְּכָל אֲרָצוֹת פְּזוּרֵיהֶם וְתוֹלִיכֶם מִהֲרָה קוֹמְמִיּוֹת לְצִיּוֹן עִירְךָ וְלִירוּשָׁלַיִם מִשְׁבֵּן שְׁמֶךָ, כְּכַתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: "אִם יְהִי נִדְחָךְ בְּקֶצֶה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ " אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ, וְהִבִּיאֶךָ "׃ אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְרָשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירְשֶׁתָּהּ. וְהִטִּיבְךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ. "	בקשה לקיבוץ גלויות	
וַיַּחַד לְבַבְנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ וּלְשִׁמּוֹר אֶת כָּל דְּבָרֶיךָ	בקשה להתחזקות	

תורתך,	דתית	
וּשְׁלַח לָנוּ בֶן דָּוִד מְשִׁיחַ צְדָקָיִךְ לְפָדוֹת מִתְּכִי יִשְׁוּעָתִיךְ.	בקשה לגאולה ולביאת המשיח	
הוֹפֵעַ בְּהֶזֶר גָּאוֹן עֲזָרָה עַל כָּל יוֹשְׁבֵי תְּבֵל אֶרֶץ, וַיֹּאמֶר כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאֶפֶס: "יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בְּכֹל מְשָׁלָה". אֲמֵן סָלָה.	סיום/ חתימה תקווה שכל העולם יכיר במלכות ה'	ג

קישורים להרחבה:

- [תפילה לשלום המדינה-אתר ויקיפדיה](#)
- [אני אומר תפילה לשלום המדינה](#)- הרב אבינר . מופיע גם ב"בשפת השורות"-כיתה ה', עמ' 131-132 (עימוד בשורות קצרות). הטקסט של התפילה מופיע בפתחו את השער-כיתה ו'-עמ' 121.
- [תפילות מחודשות](#)- טקסטים של תפילות כגון: תפילה לשלום חיילי צה"ל ועוד. אתר דעת.
- [תפילות מגשרות ומקשרות בעם היהודי](#)- הפעלה. באתר האגף לקשרי חוץ ישראל-תפוצות.
-

ביבליוגרפיה:

- האגף לתכנון לימודים "קורא בעניין ומבין כהלכה-לכיתה ה'", ירושלים תשנ"ה, עמ' 141-184.
- האגף לתכנון לימודים "לפתוח שער לשיר ולסיפור-חוויה אוריינית בכיתה א'", ירושלים, תשס"א, עמ' 67-71.
- דוד פרי חן, "התפילה לשלום המדינה", בתוך: בשדה חמ"ד, תשל"ב, חוברות ו-ז, עמ' 347.
- גלעד שטראוס, "המקורות לתפילה לשלום המדינה", בתוך: שמעתין, חוברות 5-1-104, עמ' 83-88.